

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้
เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน
Model of Teachers' Potential in Learning Management to Enhance
of Student's Thinking Skill Based on Local Wisdom

พัชราวลัย มีทรัพย์^{1,*}
Phutcharawalai Meesup^{1,*}

(Received: Feb 10, 2022; Revised: Apr 9, 2022; Accepted: Apr 25, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นและปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน 2) สร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินความพึงพอใจรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาความต้องการจำเป็น คือ ครู จำนวน 318 คน ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทดลองใช้รูปแบบโดยครู จำนวน 15 คน และนักเรียน จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน แบบสอบถามแบบวัดความรู้ แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบวัดทักษะการคิด และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ PNI_{modified} ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Wilcoxon signed-rank test ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นด้านที่มีความสำคัญสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนา มีค่าสูงกว่าก่อนการพัฒนา ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก และคะแนนทักษะการคิดของนักเรียนหลังการจัดเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียน 4) ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ศักยภาพครู การจัดการเรียนรู้ ทักษะการคิด ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก 65000

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding author, e-mail: phutcharawalai.m@psru.ac.th

ABSTRACT

The purposes of this research were to study 1) the needs and problems of learning management (LM) to enhance of student's thinking skill, 2) the effectiveness of LM model to enhance of student's thinking skill based on local wisdom, 3) the results of using LM model, and 4) satisfaction in LM model based on local wisdom. The samples in the study of needs were 318 teachers, validation model effectiveness by 5 experts, and the samples in using LM model were 15 teachers and 23 students. The research instruments were questionnaire, knowledge test, LM ability form and thinking skills test. The data were analyzed using PNI_{modified}, mean, standard deviation and Wilcoxon signed-rank test. The findings were as follows: 1) The results found that the most important aspects were LM, 2) The models of model of teachers' potential had 5 elements: principles, objectives, content, the process of activities, and evaluation, 3) The teachers had a statistically significantly higher level of comprehension after training more than before training at .05 level, the quality of competence in LM was at a high level, and student had a statistically significantly higher level at .05 level, and 4) The satisfaction with the model of teachers' potential in LM to enhance of student's thinking skill based on local wisdom was at a high level.

Keywords: Teachers' potential, Learning management, Thinking skill, Local wisdom

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545) ได้เน้นให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด มุ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี มีสุข โดยเฉพาะในมาตรา 22 และ 24 ที่มีเนื้อหามุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และให้มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 8-9) ซึ่งการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทางการเรียนรู้หรือการดำเนินชีวิตให้สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องเน้นเรื่องกระบวนการคิดเป็นสำคัญ เพราะการคิดถือว่าเป็นเครื่องมือสำหรับการแสวงหาความรู้ (ยุทธการ สืบแก้ว, 2551, น. 3) สอดคล้องกับMeyerson (1993, pp. 154-155) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการคิดไว้ว่า การคิดมีความสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน การคิดอย่างรอบคอบจะทำให้สามารถแก้ปัญหาสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีแบบแผน มีลำดับ ทำให้เกิดการเรียนรู้ให้เห็นแจ้งชัดจริงอย่างมีเหตุผล ช่วยส่งเสริมความฉลาดทางสติปัญญาสามารถแก้ปัญหาในการตัดสินใจ และสรุปข้อคิดเห็นต่างๆ จากข้อมูลที่ได้รับอย่างสมเหตุสมผล

การพัฒนาการคิดนั้นเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษา แต่สภาพความเป็นจริงในกระบวนการจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้นยังมีปัญหายู่มาก ซึ่งจากการสังเคราะห์ผล

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสาม พ.ศ. 2554-2558 จากการประเมินสถานศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 32,834 แห่ง ซึ่งยังมีสถานศึกษาที่ไม่รับรองมาตรฐาน 12,465 แห่ง โดยพบว่า มาตรฐานที่ 1 ด้านผลการจัดการศึกษามีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้มีข้อเสนอแนะว่าสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมในประเด็นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ สม่าเสมอและต่อเนื่อง โดยมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งที่เป็นสื่อการเรียนรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2560, น. ก-ญ)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) รัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพแหล่งเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่เป็นประเด็นสำคัญ การปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวย่อมขึ้นกับความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถสม่าเสมอและต่อเนื่องมีผลทำให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และกระตือรือร้นพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นอีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545) มาตราที่ 27 ได้เน้นให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรในสาระที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 9) ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงสามารถบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับประสบการณ์แต่ละกลุ่ม เพื่อให้ให้นักเรียนเลือกเรียนได้อย่างหลากหลาย ตามสภาพและทรัพยากรในท้องถิ่นนั้น และสามารถนำผู้รู้ในท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น เกิดความภูมิใจ ความรัก และความผูกพันกับท้องถิ่น มีความรู้และความสามารถในการคิด การจัดการ และการแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบ ทั้งที่เกี่ยวกับตนเอง อาชีพและการพัฒนาสังคม

จากความสำคัญผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน เพื่อมุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของครู และให้ครูสามารถนำกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานไปใช้ในพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

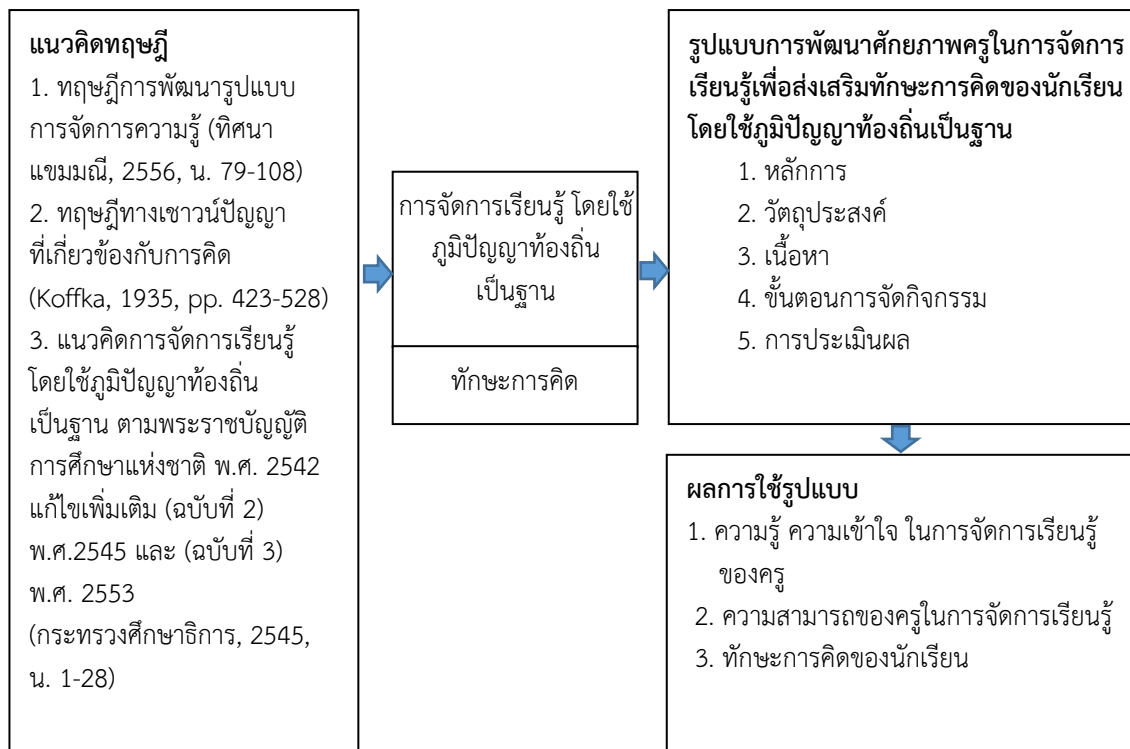
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน
2. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนากระบวนการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารภายใต้การเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ดังที่วิจารณ์ พานิช (2557, น. 1) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นฐานเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาตามหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน และกลุ่มคนในชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างจากการเรียนการสอนแบบเดิมกล่าว คือ การเรียนรู้แบบเดิมผู้เรียนรับการถ่ายทอดจากครูโดยตรง (Reception learning) ในขณะที่การเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเป็นฐานมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบ (Discovery learning) มีการวิเคราะห์ การประเมิน และการแก้ปัญหา โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้ (Brunner, 1977, pp. 55-68)

และจากการศึกษาและสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ (ทิตินา แคมมณี, 2556, น. 79-108) ทฤษฎีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการคิด (Koffka, 1935, pp. 423-528) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 1-28) สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and development) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นและสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จำนวน 318 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความต้องการจำเป็นของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index: IOC) อยู่ระหว่าง .80-1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลโดยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) (สุมิต ว่องวานิช, 2558, น. 279)

2. ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน และศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนวัดปากน้ำ อำเภอสวรรคโลก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 จำนวน 21 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความสนใจเข้าร่วมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน โดยใช้การสนทนากลุ่ม ซึ่งแบ่งกลุ่มครูออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สอนในระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 10 คน และกลุ่มผู้สอนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ด้านการเตรียมความพร้อม กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ บรรยากาศในการเรียนการวัดและประเมินผล และความต้องการของครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ยกร่างและพัฒนาแบบในพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน โดยนำกรอบแนวคิดที่ได้จากระยะที่ 1 ทั้งในส่วนของศึกษาความต้องการจำเป็น สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน และความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ

การคิดของนักเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานมาร่างเป็นรูปแบบและจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ โดยองค์ประกอบในรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล

2. ตรวจสอบรูปแบบโดยการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือ การใช้รูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 2 คน และปรับปรุงพัฒนารูปแบบ และคู่มือการใช้รูปแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำรูปแบบไปใช้จริง เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานด้านโครงสร้างของรูปแบบ ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรม และด้านการประเมินผล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับประเด็นในการพิจารณาความเหมาะสม อยู่ระหว่าง .80–1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม ทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การใช้รูปแบบในการอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะ การคิดกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนวัดปากน้ำ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 15 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่ยังไม่เคยผ่านการฝึกอบรม เรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานมาก่อนและเป็นผู้ที่สนใจและสามารถเข้ารับการอบรม เรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ครบ หลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการ เรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานและแบบวัดความรู้ ความเข้าใจ เรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐาน เป็นแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจสำหรับครูผู้เข้ารับการอบรมชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง .80-1.00การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของครูก่อนและหลัง การพัฒนา ด้วยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ซึ่งเมื่อทดสอบการกระจายของข้อมูลพบว่าการกระจาย ของข้อมูลไม่ปกติ และกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อย จึงใช้สถิตินอนพาราเมตริก Wilcoxon signed-rank test

2. การนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครูที่ผ่าน การอบรม เรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐาน ในขั้นตอนที่ 1 จนครบหลักสูตร จำนวน 15 คน และนักเรียนที่ได้รับการสอนจากครูที่ได้รับการ พัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นฐาน จำนวน 23 คน เครื่องมือเป็นแบบประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง .80-1.00 และแบบทดสอบวัดทักษะการคิดสำหรับนักเรียน เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 11 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบทักษะการคิดของนักเรียนก่อนและหลังเรียน ซึ่งเมื่อทดสอบการกระจายของข้อมูลพบว่าการกระจายของข้อมูลไม่ปกติ และกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อย จึงใช้สถิตินอนพารามेटริก Wilcoxon signed-rank test

ระยะที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนวัดปากน้ำ อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาสขุโขทัย เขต 2 สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 15 คน ที่ผ่านการอบรม เรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ในขั้นตอนที่ 1 จนครบหลักสูตร และทำการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการอบรมเครื่องมือเป็นแบบประเมินความพึงพอใจของครู ต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .80-1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยและพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและรูปแบบในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษา

ระยะนี้เป็นศึกษาความต้องการจำเป็นและสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานจากครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษา และการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานของครูโรงเรียนเป้าหมายมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน โดยเก็บข้อมูลจากครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาสขุโขทัย เขต 2 พบว่า ด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา

ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่า PNI_{modified} เท่ากับ 0.22, 0.16 และ 0.13 ตามลำดับ

2. สภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานของครูโรงเรียนวัดปากน้ำจากการวิเคราะห์สถานการณ์และสนทนากลุ่มได้ผลการศึกษาแยกเป็นรายด้านทั้งหมด 5 ด้าน คือ การเตรียมความพร้อม กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ บรรยากาศในการเรียนและการวัดและประเมินผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านการเตรียมความพร้อมในการสอนของครูเนื่องจากภารกิจต่างๆ ภายในโรงเรียนมีจำนวนมาก ครูได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า แต่ในการสอนบางคาบอาจไม่ได้เน้นการส่งเสริมการคิด ออกแบบกิจกรรมไม่น่าสนใจ

2.2 ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่กิจกรรมไม่หลากหลาย ไม่แปลกใหม่ ไม่ได้ใช้คำถามกระตุ้นการคิด นักเรียนไม่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ขาดการฝึกปฏิบัติในการส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก คิดวิเคราะห์แยกแยะ จัดหมวดหมู่ เชื่อมโยง เรียงลำดับข้อมูลอย่างมีเหตุผลโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นของโรงเรียน

2.3 ด้านสื่อการเรียนรู้ครูส่วนใหญ่มีสื่อการเรียนรู้ประกอบการสอน แต่อาจเป็นสื่อที่ไม่คงทนถาวรบ้าง สื่อไม่แปลกใหม่ ไม่ได้นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนทั้งนี้เนื่องจากครูขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 ด้านบรรยากาศในการเรียน ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันค่อนข้างเป็นกันเอง นักเรียนกล้าพูดคุย สนทนากับครูผู้สอน

2.5 ด้านการวัดและประเมินผล ครูใช้วิธีการวัดผลด้วยแบบทดสอบเป็นส่วนใหญ่ บางข้อไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ไม่ได้เน้นคำถามที่ส่งเสริมการคิด

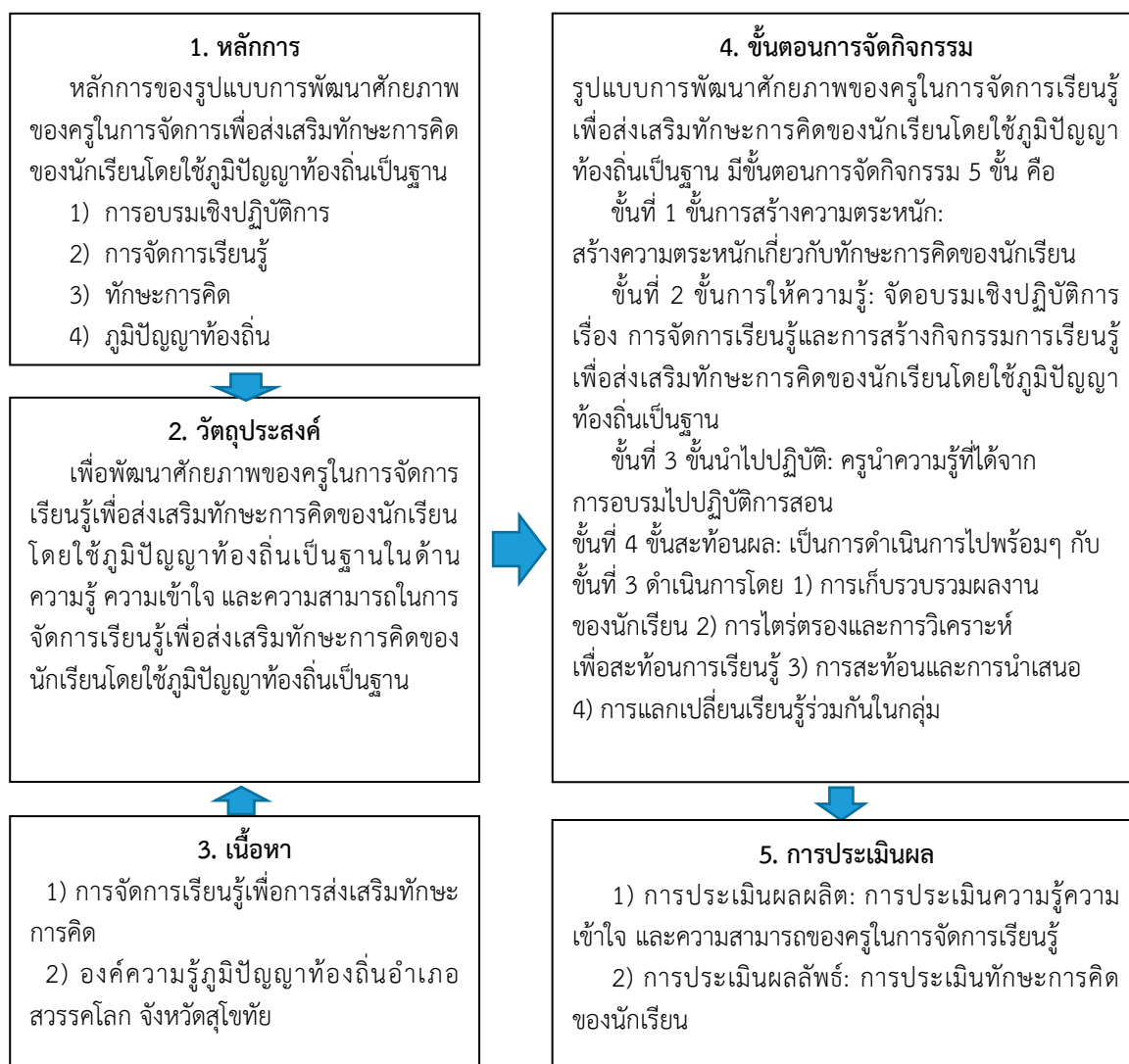
ส่วนความต้องการของครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานพบว่าครูมีความต้องการที่จะให้นักเรียนมีทักษะการคิดสามารถแยกแยะจัดหมวดหมู่เชื่อมโยง เรียงลำดับข้อมูลเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล รวมทั้งเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ อนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดั่งใจของตนเอง โดยให้ครูจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน ผลิตสื่อการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการพัฒนาควรเริ่มจากการพัฒนาครูในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศ ให้ครูได้วิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาครูในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรายวิชาต่างๆ

ระยะที่ 2 การสร้างและหาประสิทธิภาพรูปแบบในพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

ระยะนี้เป็นการนำความต้องการจำเป็นและสภาพปัญหาของโรงเรียนวัดปากน้ำเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานที่ได้จากระยะที่ 1 โดยรูปแบบที่สร้างขึ้นจะเน้นในด้านกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน การเตรียมความพร้อมในการจัดสถานการณ์

และกิจกรรมในการเรียนรู้ รวมถึงวิธีการวัดและประเมินผลที่ส่งเสริมการคิดมาพัฒนารูปแบบ การพัฒนาศักยภาพครูการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน มีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน มีองค์ประกอบในรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานโรงเรียนวัดปากน้ำ รวม 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัดดูประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผลดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ และคู่มือการใช้ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านโครงสร้างของรูปแบบ ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านขั้นตอนการจัดกิจกรรม และด้านการประเมินผล มีความเหมาะสมระดับมากทุกด้าน

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม ทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

ระยะนี้เป็นการศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน และทักษะการคิดของนักเรียน มีรายละเอียดของผลการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ภายหลังจากการพัฒนาด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการคิดโดยใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นฐานความรู้ความเข้าใจของครูสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม อยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรม ด้านการใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ครูมีความสามารถในระดับมากทุกด้าน

3. การเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของทักษะการคิดของนักเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนพบว่า ภายหลังจากการเรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการคิด โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ทักษะการคิดของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

ระยะที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครู ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

ความพึงพอใจของครูในการใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน พบว่า ครูมีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ด้านที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้แสดง

ให้เห็นว่า ครูมีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ เทคนิคที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันเป็นยุคที่การศึกษาให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การเรียนการสอนต้องมีการปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณลักษณะเข้าด้วยกันเพื่อนำไปประยุกต์เข้ากับชีวิตจริง ครูจึงต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากครูผู้สอน เป็นผู้อำนวยความสะดวก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, น. 5) ซึ่งสอดคล้องกับถนอมพรเลาหจรัสแสง (2557, น. 15-19) ที่กล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญซึ่งเรียกว่า C-Teacher ได้แก่ ความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนเรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้จากการเชื่อมโยงความรู้จากการลงมือปฏิบัติ การจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การจัดกิจกรรมในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือทักษะการสื่อสาร การสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและแปลกใหม่ และมีจิตตาคิดที่ดีต่อผู้เรียน จึงเป็นได้ว่าการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน

ส่วนสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ครูออกแบบกิจกรรมไม่น่าสนใจ เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมไม่หลากหลาย ใช้วิธีการวัดผลด้วยแบบทดสอบเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้เน้นคำถามที่ส่งเสริมการคิด ทั้งนี้สาเหตุที่ผู้เรียนไม่สามารถอธิบายหรือตอบคำถามในเชิงเหตุผลได้นั้นอาจเนื่องมาจาก ผู้เรียนอาจไม่ได้รับการฝึกฝนให้ได้แสดงความคิดเห็น ได้ฝึกวิเคราะห์ตอบคำถามที่ได้ใช้การคิดอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ ถ้าหากครูคอยให้คำแนะนำ และฝึกฝนให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์มากขึ้นก็จะส่งผลต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในอนาคต ดังที่วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล (2562, น. 1-7) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์มุ่งให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่เข้มแข็ง และสามารถคิดในระดับที่สูงขึ้นผู้สอนควรจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์สอดคล้องกับ สุรางค์ โค้วตระกูล (2550, น. 319-322) คือ การสอนคิดในโรงเรียน ครูต้องรู้จักใช้คำถามที่จะช่วยกระตุ้นให้ นักเรียนใช้ความคิด เช่น ถามให้นักเรียนคิดเปรียบเทียบ หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งของ

2. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นแบบแผนโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล โดยใช้การฝึกอบรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ Joyce and Weil (2009, p. 6-8) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ 5 ข้อ คือ หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จุดประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม และขั้นตอนการดำเนินการ และการวัดและประเมินผล

ในด้านประสิทธิภาพรูปแบบในพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการพัฒนาศักราชภาพครู ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบโดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหา และการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของโรงเรียนเป้าหมาย และนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบในพัฒนาศักราชภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน สอดคล้องกับวโร เพ็งสวัสดิ์ (2553, น. 9) ที่กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบที่สรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบควรมีการศึกษาจากบริบทจริง และสอดคล้องกับ Gagné, Briggs and Wager (1992, pp. 39-40) การจัดการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เหมาะสมกับบริบท ตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

3. ผลการพัฒนาครูที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนของครูหลังเข้าร่วมการพัฒนา มีค่าสูงกว่าก่อนการพัฒนา ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รูปแบบในการพัฒนาศักราชภาพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นรูปแบบที่ปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงให้ครูได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยเริ่มต้นจากการจัดการเรียนรู้เดิม แต่เพิ่มการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ และเพิ่มเติมคำถามโดยผนวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัวและมองเห็นเป็นรูปธรรม ทำให้ครูได้มองเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ จะทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรู้จนทำให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับผลงานวิจัยของ ธนาพล บัวคำโคตร และไพบุลย์ ลัมมณี (2563, น. 94-95) ที่พบว่า แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ต้องขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน อบรมและการนิเทศการเป็นพี่เลี้ยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน

คะแนนทักษะการคิดของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้รูปแบบในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานมีค่าสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลังจากครูได้รับการพัฒนา ทำให้ครูมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิด การวัดและประเมินผลที่ส่งเสริมทักษะการคิด โดยได้นำเอาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประกอบกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ของครู ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น ข้อคำถามเน้นการส่งเสริมการคิด ซึ่งครูได้นำคำถาม 5W 1H มาใช้ในการถาม กระตุ้นผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ตามแนวทางที่ สุรางค์ โค้วตระกูล (2550, น. 319-322) ได้กล่าวไว้ว่า ครูต้องรู้จักใช้คำถามที่จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความคิด เช่น ถามให้นักเรียน คิดเปรียบเทียบ หรือหาความสัมพันธ์ของสิ่งของ และสรุปใจความสำคัญทุกครั้ง ที่ครูถามนักเรียนจะต้องใช้เวลาตอบให้นักเรียนอธิบายเหตุผล ฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์ จึงทำให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สูงขึ้น และ เกิดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เยาวภา โชติวิชัย (2557, น. 56) และธีรดา สมพะมิตร, แสงระวี ปัญญา และชูศรี สุวรรณ (2558, น. 73) ที่พบว่า การนำความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้นได้ผลดีว่าการสอนแบบบรรยาย

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของครูต่อรูปแบบการพัฒนาศักราชภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน พบว่า ครูมีความพึงพอใจ

ต่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของครูมีการจัดการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ทำให้นักเรียนสนใจ และกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น จึงทำให้บรรยากาศในการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับรุ่งลาวัลย์ ละอาม (2558, น. 26-27) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

- 1.1 หน่วยงานที่พัฒนาครู หรือโรงเรียนที่นำรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูไปใช้ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในการส่งเสริมให้นักเรียนให้เกิดทักษะการคิด
- 1.2 การพัฒนาศักยภาพครูควรเน้นการพัฒนาครูในลักษณะการเป็นนักวิจัยร่วมให้มากขึ้น โดยผู้วิจัยจะต้องมีกระบวนการในการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม
- 1.3 ในการใช้รูปแบบครูควรมีคู่มือการใช้รูปแบบอย่างถ่องแท้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการทำวิจัยโดยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในรายวิชาอื่นๆ ที่เอื้อให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้กับตัวแปรอื่นๆ เพื่อเป็นการศึกษาว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้จะสามารถส่งเสริมนักเรียนในทักษะกระบวนการอื่น
- 2.3 ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในเวลาจำกัด ควรมีการศึกษาติดตามความคงทนในความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครู และทักษะการคิดของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาการวิจัยและบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทุนวิจัยเพื่อพัฒนานักวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2557). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2560, จาก http://www.pharmacy.cmu.ac.th/unit/unit_files/files_download/2014-04-10.pdf
- ทิตนา แคมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาพล บัวคำโคตร และไพบุลย์ ลิ้มมณี. (2563). แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, 7(8), น. 89-103.
- ธีรดา สมพะมิตร, แสงระวี ปัญญา และชูศรี สุวรรณ. (2558). ผลการใช้ชุดกิจกรรมของเล่นภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(18), น. 67-74.
- ยุทธการ สืบแก้ว. (2551). การพัฒนาแบบวัดอภิปัญญาสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เยาวภา โชติวิชัย. (2557). การพัฒนาชุดการเรียนรู้วิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. จันทรเกษมสาร, 20(38), น. 51-58.
- รุ่งลาวัลย์ ละอาคา. (2558). รูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ: เส้นทางแห่งปัญญาเพื่อพัฒนาครูและศิษย์. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2(4), น. 19-28.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), น. 1-15.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). นวัตกรรมสู่การเป็นประเทศแห่งการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2560, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/565909>
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2550). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์.

- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2560). *บทสรุปผู้บริหารโครงการ
 สنجเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน*. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2560, จาก [http://www.onesqa.or.th
 /upload/download/201704271505239.pdf](http://www.onesqa.or.th/upload/download/201704271505239.pdf)
- Brunner, J. (1977). *The process of education*. Cambridge: Harvard University.
- Gagné, M., Briggs, J. and Wager, W. (1992). *Principle of Instructional Design* (4th ed.).
 San Diego: Harcourt Brace.
- Joyce, B. and Weil, M. (2009). *Information Processing Model of Teaching* (8th ed.).
 Boston: Allyn and Bacon.
- Koffka, K. (1935). *Principles of Gestalt Psychology*. San Diego: Harcourt Brace.
- Meyerson, J. (1993). Exploring reading instructional decisions through a reflective
 activity: The first step in the change process. *Journal of Educational and
 Psychological Consultation*, 4(2), pp. 153-168.